

İDARİ YARGIDA BİRDEN FAZLA DAVANIN TEK DİLEKÇE İLE AÇILMASI: TÜRK İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNUNUN 5. MADDESİNİN ANLAMI VE KAPSAMI ÜZERİNDE DEĞERLENDİRMELER

*Einreichung vor der Verwaltungsjustiz mehr als
Einer Klage mit Einer Einzigen Petition:
Bewertungen über der Bedeutung und dem
Umfang von Artikel 5 des Türkischen
Verwaltungsprozessgesetzes*

R. Cengiz DİRDİMAN*

Özet

Birden fazla idari davanın tek dilekçeyle açılması mümkündür. Birden fazla davacı tarafından tek dilekçeyle dava açılması da mümkündür. Bunun için davacılar tarafından imzalanmış tek dilekçeyle idari yargı merciine başvurulması yeterlidir.

---

* Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (hukuk bilimleri anabilim dalı) eski öğretim üyesi, emekli, rderdیمان@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7826-8790.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 15.06.2020.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 04.10.2020.

Atıf/Citation: Dirdiman, R. Cengiz. "İdari Yargıda Birden Fazla Davanın Tek Dilekçe ile Açılması: Türk İdari Yargılama Usulü Kanununun 5. Maddesinin Anlamı ve Kapsamı Üzerinde Değerlendirmeler." *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 2, no. 2 (2020): 249-295.

"Bu eser, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License ile lisanslanmıştır. / This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License."

Tek dilekçeyle dava açmanın yasal şartları, (2577 sayılı) Türk İdari yargılama Usulü Kanununda bulunmaktadır. İdari yargı mercii, yaptığı ön inceleme aşamasında yasal hal ve şartlara uymayan dilekçeleri reddeder.

Dilekçe ret kararına konu edilen her bir dava, hukuka aykırılığı giderildikten sonra, yasal süre içinde yeniden açılabilir.

Bu yazıda, tek dilekçe ile açılan birden fazla davanın ön incelemesinde dilekçe ret kararı verilmesi sırasında, yasal hükümlerin geniş yorumlanması önerilmiştir:

Davaların tek bir dilekçeyle sunulmasına ilişkin yasal hüküm (sayı 2577, madde 5) yorumlanırken, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü kanununda (madde 38/1) yer alan ve "bağlantılı dava" adı verilen başka bir yasal hüküm dikkate alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Tek Dilekçe, Yasal Hüküm, Dava, Bağlantılı Dava, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, 5. Madde.

Zusammenfassung

Es ist möglich, dass vielen verwaltungsrechtlichen Klagen von einem Kläger mit einer einzigen Petition eröffnet werden. Außerdem man kann die Klagen Einreichung auch mehr als von einem Kläger mit einer einzigen Petition. Dafür genug ist es, von den Klägern mit einer von allen unterzeichnete Petition am Verwaltungsgerichtshof gewendet wird.

Die gesetzlichen Bedingungen der Einreichung eine Klage mit einer einzigen Petition sind in der Verwaltungsprozessgesetz (Nummer 2577) enthalten hat. Verwaltungsgerichtshof lehnt die gesagten Petitionen während der Voruntersuchung ab, wenn diese Petitionen keine gesetzlichen Anforderungen haben.

Wenn die gesagten Petitionen abgelehnt werden, kann jeder abgelehnter Klage innerhalb der gesetzlichen Frist nach Beseitigung der Rechtswidrigkeit wieder eröffnet werden.

In diesem Beitrag handelt sich darum, wird während der Voruntersuchung mehr als einer Klage mit einer einzigen Petition ausdehnende Auslegung nach die gesetzlichen Bestimmungen vorgeschlagen:

Während zu die gesetzliche Bestimmung (Nummer 2577, Artikel 5) zusammenhängend mit der einreichenden Klagen mit einer einzigen Petition Kommentar gegeben wird, soll man einer anderen gesetzlichen Bestimmung berücksichtigen, die ist Artikel 38/1 im Verwaltungsprozessgesetz (Nummer 2577) und heißt „verbundene Klage“.

Schlüsselwörter: Einziger Petition, Gesetzliche Bestimmung, die Klage, Verbundene Klage, Verwaltungsverfahrensordnung Nummer 2577, Artikel 5.

Giriş

İdari yargıda her bir davanın ayrı dilekçe ile açılması esastır. Ancak hukukta objektif ya da sübjektif dava çokluğu denilen ve İYUK'un 5. maddesinde söz konusu edilen hallerde, tek dilekçe ile dava açılması da mümkündür.

Tek dilekçe ile açılan davalarda, İYUK'un 5. maddesine aykırılık görülmesi halinde, Anayasanın 37. maddesi gözetilerek dilekçe ret kararları verilmektedir. İdari yargıda görev ve yetkinin kamu düzeninden addedilmeleri de burada önemli bir durum arz etmektedir.

Ancak, İYUK'un 38/1. maddesinden başka, Anayasanın “adil yargılanma hakkı”nı düzenleyen 36 ile “usul ekonomisi” ilkesini düzenleyen 141/1. maddeleri birlikte düşünüldüğünde; İYUK'un 5. maddesinin, uyarlılığı ölçüsünde aynı kanunun “davalarda bağlantı usul ve şartları”nı düzenleyen 38/1.

maddesini de nazara alacak şekilde geniş yorumlanması, haklı bir iddia ya da öneri olarak görülebilir.

İşte bu yazının önemli yanlarından birisi, yukarıdaki izahat çerçevesinde, İYUK'un 5. maddesinde yazılı "yasal hal şartlar"ın; uyarlılıkları derecesinde, yine İYUK'un 38/1. maddesinde yer alan "bağlantılı davalar"a ilişkin usûl ve şartları kapsayacak şekilde geniş yorumlanmasını önermesidir. Ayrıca, bu yazıda, dilekçe ret kararı verilen davaların birinin, birkaçının ya da tümünün yeniden açılmamasının hukuki sonuçları üzerinde de durulmaktadır.

Bu hususların daha anlaşılabilir olmasına da katkı sağlayacağı düşünülerek, bu yazımızda, "dava çokluğu" hallerinde tek dilekçe ile dava açma usul ve şartlarına ilişkin yasal şartların izahatı ve değerlendirmeleri yapılmakta; tüm izahat ve değerlendirmeler, yargısal ve bilimsel içtihatlarla da desteklenmektedir.

I. İDARİ YARGIDA TEK DİLEKÇE İLE DAVA AÇMAYA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

A. Genel Kuralın İstisnası Olarak Birden Fazla Davanın Tek Dilekçe ile Açılması

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununa(İYUK'a) göre(m.5); idari yargıda her bir dava, somut uyuşmazlığa mahsus bir dilekçeyle açılabilir. Dava dilekçesi, ya (iptal davası olarak) iptal talebini ya da (tam yargı davası olarak) zararların tazmini talebini içerir.

İYUK'un 5. maddesinde yer alan "yasal hal ve şartlar"da; birden fazla davanın tek dilekçeyle birlikte açılabilmesi mümkün olduğu gibi; birden fazla davacının birlikte verecekleri tek dilekçeyle dava açabilmeleri de mümkündür.

"Yasal hal ve şartlar"da tek dilekçe ile dava açmak, davaların mutlaka tek dilekçeyle açılmalarının gerekli olduğu

anlamına gelmez. Bu usul, davacıların dilerlerse tercih edebilecekleri, “bir seçenek” olmaktadır.

B. Dava Çokluğu mu Talep Çokluğu mu?

Birden fazla talebin yapılabileceği bir kısım davalarda, her bir talebin daima bir dava anlamına gelmesi söz konusu değildir. Örneğin, bir idari işlemin iptalinin yanı sıra yapılan, bu “işlemin yürütmesinin durdurulması” talebi ayrı bir dava konusu değildir. Çünkü; “yürütmeyi durdurma ancak açılmış bir iptal davasında ve bu davaya bakan yetkili idarî yargı merciinden istenilebilir.”¹ “Yürütmeyi durdurma”, iptal davası ile doğrudan bağlantılı olduğundan,² tek başına yürütmeyi durdurma talebi ile açılan davalar incelenmeksizin reddedilirler.³

“Dava çokluğu”nda birden fazla (ve “aynı kapsamın ferileri” olmayan) aslî talep vardır. Bu davalarda her bir talep ayrı ve farklı bir edimi gerektirmektedir.⁴ İdari yargıda İYUK’un 5. maddesinin imkân verdiği “tek dilekçe ile dava açma”nın uygulanmasında, “talep çokluğu” değil; aynı zamanda bunların ayrı bir dava konusu olup olmayacakları nazara alınarak, “dava çokluğu esas alınmalıdır.

---

¹ R. Cengiz Derdiman, *İdarî Yargının Genel Esasları*, 3. Baskı (Bursa: Aktüel Yayınları, 2014), 319.

² Dieter Lorenz, *Verwaltungsprozessrecht* (Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 2000), 469; Derdiman, *İdarî Yargının Genel Esasları*, 318.

³ Dan. 7. D. E. 2000/10215, K. 2004/500, 26.02.2004, nakleden: Ergen, Cafer, *İdarî Yargılama Usulü Kanunu Şerhi*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2008), 63. Aynı yönde: “Danıştayda dava açılmaksızın yürütmenin durdurulmasının istenilemeyeceği...” Dan. 9. D. E. 1984/1106, K. 1984/2257, 30.05.1984, nakleden: Derdiman, *İdarî Yargının Genel Esasları*, 318.

⁴ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medenî Usul Hukuku*, 12. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2011), 316.

“Dava çokluğu”nda, davaların her birisi, bağımsız istemleri konu edinir. Bu nedenle dava çokluğu kapsamına “biri olmazsa diğerinin nazara alınması” anlamına gelecek şekilde yedekli, terditli ya da seçenekli talepler⁵ konumuz kapsamına girmezler.⁶

C. Birden Fazla Davanın Tek Dilekçede Açılmasına Yasal Dayanak

İYUK(m.5) hükümleri incelendiğinde, “dava çokluğu”nda tek dilekçe ile birden fazla dava açmak, davayı;

1-) “Birden çok idari işleme karşı (=Objektif dava çokluğu)” ya da;

2-) “Birden çok kişinin kendilerini ilgilendiren idari işleme karşı (=sübjektif dava çokluğu)”;

Açmaları şeklinde olabilecektir.⁷

⁵ Wolf-Rüdiger Schenke, *Verwaltungsprozessrecht*, 16. Neu bearbeitete Auflage (Heidelberg: C. F. Müller, GmbH 2019), 56. Alman hukukunda, bu durumda mahkemenin terditli talep sırasıyla bağlı olmadığı, esas ya da ikincil taleplerden birisine göre karar verebilmesi yönünde değerlendirme için bkz: Friedrich Schoch, Jens-Peter Schneider, Wolfgang Bier und Jost Pietzcker, 37. EL Juli 2019, *VwGO* (Quelle: beck-online; Kopie von Istanbul Üniversitesi), § 44 Rn. 4, 5.

⁶ Bilimsel ve yargısal içtihatlarda, bu tür davaların idari yargıda söz konusu olmayacakları genelde kabul edilmektedir. Örnek: Ramazan Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, 7. Güncellenmiş Baskı (Ankara: Seçkin Yayınları, 2015), 232; Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku* (Ankara: Savaş Yayınevi 2018), 147; Celal Işıklar, “İdari Yargıda Derdestlik,” *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, no. 1 (2012): 71. Derdiman, *İdari Yargının Genel Esasları*, 100; Dan. 8. D. E. 2017/7116, K. 2017/8217, 21.11.2017, (Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı). Aynı yönde: Dan. 11. D. E. 2006/7974, K. 2006/5418, 22.11.2006, nakleden: Ergen, *İdari Yargılama Usulü Kanunu Şerhi*, 87.

⁷ Turgut Tan, *İdare Hukuku*, 2. Baskı (Ankara: Turhan Kitabevi Yayını, 2013), 1060, 1063; Schenke, *Verwaltungsprozessrecht*, 56.

Tek dilekçeyle birden fazla davanın açılmasında, davalı da davacı da prensip olarak tektir.⁸ İdari yargı sistemimizde “davalının birden fazla olması” hali başlı başına bir “dava çokluğu” olarak görülmemektedir.

Tek dilekçeyle birlikte açılan davaların her birisi hukuken bağımsız bir dava niteliğindedir.⁹ Bu şekilde açılan her bir dava, ön/kabul şartları bakımından, ayrı ve müstakilen incelenir;¹⁰ eksiklikleri yoksa “esas”tan incelemeye geçilir.

II. TEK DİLEKÇEYLE AÇILACAK DAVADA “YASAL ŞARTLAR”IN KAPSAMI

A. Objektif Dava Çokluğu Bakımından

1. Genel Olarak

“Aralarında maddi ya da hukuki yönden bağlılık ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunmayan düzenleyici işlem ile bireysel işlemlere karşı (davalar) tek dilekçeyle (açılamayacaktır).”¹¹ Bu durum, bu bağlardan ya da ilişkilerden birisinin varlığının,

---

⁸ Johann Bader, Michael Funke-Kaiser, Jörg von Albedyll und Thomas Stuhlfauth, *Verwaltungsgerichtsordnung*, (Heidelberg, München, Landsberg, Frechen, Hamburg: 5. Auflage, C.F.Müller Verlag GmbH, 2011), 219; “Die Anfechtungsklage,” 13, erişim tarihi: Nisan 19, 2020, http://www.al-online.de/fileadmin/userfolders/downloads/pdf/leseproben/Leseprobe_%C3%96ffR_-_Anfechtungsklage__Oktober_2014_.pdf; Schenke, *Verwaltungsprozessrecht* 56. İdari yargıda açılmış bir davada birden fazla merci/makam davalı gösterilebilmektedir. Davalının çokluğu konumuz açısından dava çokluğu kapsamında değildir.

⁹ Bundesfinanzgerichtshof Urteil vom 12.07.2017, XK3.16.0, erişim tarihi: Mayıs 24, 2020, https://juris.bundesfinanzhof.de/cgi-bin/rechtsp_rechnung/druckvorschau.py?Gericht=bfh& Art=en&nr=35335.

¹⁰ Bader et. al., *Verwaltungsgerichtsordnung*, 220.

¹¹ Dan. 10. D. E. 2019/7087, K. 2019/3965, 15.05.2019, (Danıştay.gov.tr).

davaları tek dilekçeyle birlikte açmak için yeterli ve gerekli olduğunu göstermektedir. Şu halde: birden fazla davanın tek dilekçe ile açılabilirdiği davalarda, “objektif dava çokluğu” mevcut bulunmaktadır. Objektif dava çokluğunda, tek dilekçe ile dava açabilmek için:

1-) Bu davaların birbirleri arasında maddi veya hukuki bağ bulunması¹² ya da;

2-) Davacılarının hak veya menfaatlerinde iştirak bulunması kaydıyla, “davaya yol açan maddi olay veya hukuki sebeplerin aynı olması”;

gerekli ve yeterlidir.¹³

Burada kısaca söylemek gerekirse:

Tek dilekçeyle açılan davaların, aynı usule tabi olmaları ve aynı maddî-fiilî veya hukuki sebeplere dayanmaları gerekmektedir.¹⁴ Dolayısıyla davalar arasında bu şekilde bir ilgi mevcut olmalıdır. Bu davalarda husumet, aynı davalıya karşı yöneltilmeli ve bu davalar aynı yetkili mahkemenin görevi kapsamında girmelidirler.¹⁵

B. “Objektif Dava Çokluğu için Gerekli “Yasal Şartlar” Bakımından

1. Maddi Bağ

Davalar arasında “maddi bağ” bulunması; davaların aynı olaydan kaynaklanmaları, aynı maddi sebebe ya da olaya

---

¹² Schoch et. al., *VwGO*, Rn. 7.

¹³ Oğuz Sancakdar, “İdari Yargıda ‘Tek Dilekçe ile Dava Açma’ (Karşılaştırmalı Hukuki Analiz),” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, no. 2 (2007): 227.

¹⁴ Lorenz, *Verwaltungsprozessrecht*, 554.

¹⁵ Schenke, *Verwaltungsprozessrecht*, 56; “Die Anfechtungsklage,” 13.

dayanmaları anlamına gelmektedir.¹⁶ “Günlük hayatta yaşanmış olan aynı olay” a dayanan davalar, tek dilekçeyle açılabilirler.¹⁷

Böyle bir bağ için dile getirilen, “dava konusu idari işlemlerin ‘aynı maddi sebepten kaynaklanması’”nı,¹⁸ “bu idari işlemlere aynı olayın sebep olması” şeklinde anlamak gerekir. Aralarında “maddi bağ” aranan “dava çokluğu”nda eylem tek; bundan doğan veya bunun sebep olduğu birden fazla dava söz konusu olmalıdır.¹⁹ Bir memurun aynı eylemine verilen disiplin cezası ve başka bir göreve de ayrıca atama işlemlerinin, tek dilekçe konusu yapılması mümkündür.²⁰

2. Hukuki Bağ

“Hukuki bağ”, davaların aynı hukuki işlem den kaynaklanmaları ya da davalardan birisinin diğerine hukuki dayanak teşkil etmesi olarak anlaşılmalıdır. Örneğin, bir polisin, branşının genel hizmete aktarılması sonucunda, atamasının da

---

¹⁶ Aynı yönde: Yahya Kazım Zabunoğlu, *İdare Hukuku*, Cilt. 2 (Ankara: Yetkin Yayınları, 2012), 568; Schoch et. al., *VwGO*, Rn. 7.

¹⁷ Bader et. al., *Verwaltungsgerichtsordnung*, 220; Schenke, *Verwaltungsprozessrecht*, 56.

¹⁸ Gaye Alpaslan, “İdari Yargılama Usulünde Tek Dilekçe İle Dava Açılabilir Durumlar,” Hukuki Haber, erişim tarihi: Nisan 24, 2020, <https://www.hukukihaber.net/idari-yargilama-usulunde-tek-dilekce-ile-dava-acilabilecek-durumlar-makale,4367.html>.

¹⁹ “...Dava konusu edilen her iki ödeme emri davacı tarafından yapılan tek inşaatın cezasını içermesi nedeniyle aralarında maddi ve hukuki bakımdan bağlılık bulunduğu gözetilmeksizin mahkemece dilekçenin reddinde isabet bulunmamaktadır.” (Dan. 6. D. E. 1987/414, K. 1987/1052, nakleden: Metin Polat, “İdari Yargıda Aynı Dilekçe ile Dava Açılabilir Haller,” Hukuki Haber, erişim tarihi: Nisan 24, 2020, https://www.hukukihaber.net/idari-yargida-ayni-dilekce-ile-dava-acilabilecek-haller-makale,6996.html#_ftnref1).

²⁰ Zehra Odyakmaz, Ümit Kaymak ve İsmail Ercan, *İdari Yargı*, 2. Baskı (İstanbul: 2007), 215, nakleden: Polat, *İdari Yargıda*, 2019.

özel harekât biriminden başka bir birime yapılması işlemleri arasında bağlantı vardır.²¹ Yine bir memurun sicilinin bozulması ve buna dayanılarak terfi ettirilmemesi işlemleri, tek dilekçe ile birlikte dava konusu olabilir.²² Keza bir konuda düzenlenen idari işlemle ve bu işlemin dayanağı olan yönetmeliğin ilgili hükmünün arasında (sebeup sonuç ilişkisinin yanı sıra) hukuki bağ olduğu söylenebilir.²³

“Hukuki bağ” iki şekilde ortaya çıkabilmektedir:

1-) Davaların aynı hukuki sebebe ya da temele dayanmaları: Davaların hukuki sebeplerinin ve tenellerinin “aynı” olması halinde bunların aralarında hukuki bağın mevcudiyetinden bahsedilebilir. Vergi davalarında “hukuki yönden bağlılık işlemlerin aynı yasal gerekçeye dayanılarak tesis edilmiş olmaları anlamını taşır.”²⁴

Doktrinde “hukuki bağ”ın, davaların aynı kanun hükmünden kaynaklanmaları anlamına geleceği ileri sürülmüştür.²⁵ Hâlbuki farklı hukuki temellere ya da sebeplere

²¹ Dan. 5. D. E. 2016/49732, K. 2019/4667, 11.09.2019, (Sinerji mevzuat ve İçtihat programı).

²² Sabri Coşkun, Müjgan Karyağdı, *İdari Yargılama Usulü, Örnek İçtihatlar-Yorumlar* (Ankara: Seçkin yayınları, 2001), 264, 265; Halil Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 10. Baskı (Konya: Sayram Yayınları, 2016), 270.

²³ Aynı yönde: A. Şeref Gözübüyük, Turgut Tan, *İdare Hukuku-II, İdari Yargılama Hukuku*, Güncelleştirilmiş 6. Baskı (Ankara: Turhan Kitabevi yayınları, 2013), 908; Kalabalık, *İdari yargılama Usulü Hukuku*, 270.

²⁴ Alpaslan, *İdari Yargıda*, 2015.

²⁵ Turgut Candan, *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu* (Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2005), 261; Bader et.al., *Verwaltungsgerichtsordnung*, 220. Emsal bir karardan [Dan. 10. D. E. 2019/7087, K. 2019/3965, 15.05.2019, (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı)] bir kanunun farklı maddelerine dayanan işlemlere karşı açılacak davalarda; maddi ya da hukuki bağ olmadığı ve bunlar arasında sebeup sonuç ilişkisinin de kurulamayacağına hükmedilmiş olduğu müşahede olunmaktadır.

dayanan davalar için, tek dilekçe ile dava açmayı mümkün kılacak bir “dava çokluğu”ndan bahsedilemez.²⁶ “Dava ‘konularının’ aynı olması”, tek başına bunlar arasında hukuki ya da maddi bağ olduğu anlamına gelmez; aralarında maddi ya da hukuki bağ olmayan işlemler ise birlikte dava edilemezler.²⁷ Buna karşılık, farklı yasal mevzuata dayandırılan işlemler de, aralarında hukuki varsa tek dilekçe ile dava konusu edilebilirler.²⁸

Bu nedenle anılan “hukuki bağ” şartı, kanaatimizce; davalara konu işlemlerin “aynı ‘kanun hükmüne’ dayanmaları”ndan ziyade; “aynı ‘hukuki temele’ dayanmaları”;²⁹ daha açık bir deyişle, dava konusu işlemlerin “hukuki temelleri”nin de aynı olmaları³⁰ halinde mevcut olabilir. Örneğin: yükseltilmediği gibi, aynı zamanda buna bağlı olarak emekli de edilen bir kimsenin, bu işlemlere karşı, tek dilekçeyle dava açması mümkündür.³¹

2-) Birinin diğerini etkilediği davalar: Örneğin:

“Katma değer vergisi sistemimizde, takvim yılı aşılmamak koşuluyla yapılmakta olan indirim ve mahsuplar nedeniyle her vergilendirme döneminin bir önceki dönemden etkilendiği, sonraki dönemi de etkilediği bilinmektedir.” Bu nedenle farklı

---

²⁶ Schoch et. al., *VwGO* § 44 Rn. 4, 5.

²⁷ Çağlayan, *İdarî Yargılama Hukuku*, 240.

²⁸ DVDDK. E. 1990/26, K. 1990/62, 03.11.1990, nakleden: Ramazan Yıldırım, *Türk İdarî Rejimi Dersleri, (İdarî Yargılama Hukuku)*, Cilt. 3, ed. Selam Sacit Boz ve Mehmet Fatih Gürkan (Konya: Mimoza Yayınları, 2015), 171.

²⁹ Schoch et. al., *VwGO*, Rn. 4, 5.

³⁰ Zabunoğlu, *İdare Hukuku*, 570.

³¹ DDDK. E. 1962/353, K.1963/270, 17.09.1963 nakleden: Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 980. Ayrıca bkz. Kalabalık, *İdarî yargılama Usulü Hukuku*, 271.

dönemlerin cezalarının aynı dilekçede dava konusu edilmesi dilekçe ret sebebi olamaz.³²

Dolayısıyla:

2a-) İdari işlemlerin birinin diğerinin sebebi ya da bunlardan birisinin diğerinin uygulama işlemi olması;³³

2b-) Davalardan birisi hakkında diğer dava dosyası incelenmeden karar verilmesinin uygun görülmemesi;

Bu davalar arasında hukuki bağın varlığı anlamına gelmektedir.³⁴

3. Sebep-Sonuç İlişkisi Şeklindeki Bağ

İşlemlerden birisi hakkında verilecek kararın diğerini etkileyecek ya da birinin diğerinin sebebi veya sonucu olan idari işlemler arasında sebep-sonuç ilişkisinden söz edilir.³⁵ Örneğin; yönetmelik hükmü ile buna dayanılarak tesis edilen bireysel idari işlem arasında sebep-sonuç ilişkisi vardır.³⁶ Tersinden söylenirse: “işlemlerden birinin diğerinin sonucu olmadığı veya biri hakkında verilen kararın diğer işlemi de etkilemediği durumlarda, birden çok işlem tek dilekçe ile dava konusu yapılamaz.”³⁷

³² DVDDK. E. 1996/167, K. 1997/476, 13.11.1997, (Hukuktürk hukuk veri tabanı).

³³ “İhtilaf konusu ödeme emrinin dava konusu edilen düzenlemenin uygulama işlemi olduğu” sonucuna varan DVDDK. E. 2017/682, K. 2018/5, 17.01.2018, (<https://barokart.com.tr>); bu davaların tek dilekçeyle açılmasını, dilekçe ret sebebi olarak görmemiştir.

³⁴ Polat, *İdari Yargıda*, 2019; Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, 270.

³⁵ Polat, *İdari Yargıda*, 2019; Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, 270.

³⁶ Bkz. Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 908; Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, 270.

³⁷ Dan. 2. D. E. 2009/1314, K.2011/1174, 18.03.2011, [Cumhuriyet Savcısının düşüncesi. (Hukuktürk hukuk veri tabanı)].

4. “Yasal Hal ve Şartlar”ın Birbirlerine Geçişmeleri

Tek dilekçeyle açılacak birden fazla dava arasında, hem hukuki hem de maddi bağ birlikte görülebilir. Bundan başka, bu bağlardan en az birisi ile birlikte “sebe-sonuç ilişkisi” de bulunabilir. Örneğin aralarında günlük yaşantıdan doğan hukuki ilişkinin mevcut davaların, tek dilekçe ile açabilmeler mümkündür.³⁸

Örneğin:

1-) Hem ceza öngören disiplin kurulu kararı, hem de bu kararın onaylanması işlemlerinin iptaliyle;

2-) Verilen bu disiplin cezasından doğan zarar ve kayıplarının tazmin edilmesi;

Tek dilekçede talep edilebilecektir.³⁹

Bu örnekte disiplin cezası işlemi ve bunu onaylayan işlem; - iki ayrı işlemin aynı olaya dayanması anlamındaki- “maddi bağ(lantıy)”a işaret etmektedir. Bu örnekte, disiplin cezasının hem kararlaştırması hem onaylaması işlemleri ile tazminat talepleri arasında, hem maddi hem de hukuki bağdan söz edilebileceği gibi; disiplin cezası ve onaylama işlemlerinden her birisi de diğerini etkileyebilecek içerik taşımış, böylece bunların arasında sebe- sonuç ilişkisi de görülmüş olmaktadır.

Keza, bir kimsenin arazisinin kamulaştırılması ve ayrıca bu taşınmaz üzerindeki yapının kamulaştırma sebebiyle yıktırılması, kamulaştırma olayından meydana gelmiştir. Dolayısıyla Bu iki işlem arasında maddi bağ olduğu gibi, bunlardan birinin, diğerinin sonucu olduğu da söylenebilir.

---

³⁸ Schenke, *Verwaltungsprozessrecht*, 56.

³⁹ Örneğin: Dan. 10. D.E. 1988/1945, K.1989/2394 6.12.1989, (<https://www.hukukmedeniyeti.org/>).

Taşınmazın, “imar planı”na dayanarak “kamulaştırılması” işlemleri arasında “maddi ve hukuki bağ” bulunması sebebiyle, her iki işleme karşı tek dilekçe ile dava açılabilir.⁴⁰ Aynı parselasyona tabi tutulan aynı düzenleme alanındaki yerler için de, aynı sebeplerle, tek dilekçe ile dava açılabilir.⁴¹

C. Sübjektif Dava Çokluğunda “Yasal Hal ve Şartlar”

Birden fazla davacının kendilerini ilgilendiren işlem için tek dilekçeyle dava açılabilirdiği haller, yukarıda da değinildiği üzere, “sübjektif dava çokluğu” olarak adlandırılmaktadır.

“Sübjektif dava çokluğu”nda tek dilekçe ile dava açılabilmesi için, davacıların hak veya menfaatlerinde “iştirak bulunması” ön şarttır. Buna ek olarak da ayrıca, “davaya yol açan maddi veya hukuki sebeplerin aynı olması” gerekmektedir (İYUK, m. 5/2).⁴²

“Sübjektif dava çokluğu”nda “yasal şartlar”a uygun olarak verilecek dilekçeler, “davacıların her birisi tarafından” ayrı ayrı imzalanmalı; tebligat işlemleri için de, mümkün olduğunca, tüm davacılar için tek adres verilmelidir.⁴³

⁴⁰ Dan. 6. D. E.1987/1002, K. 1987/835, DD., 70-71, 315, nakleden: Polat, *İdari Yargıda*, 2019.

⁴¹ “Dava konusu parselasyon işlemiyle aynı düzenleme alanı sınırı içindeki taşınmazlarla ilgili düzenleme yapıldığına ve aynı iddialara dayanılarak dava açıldığına göre, parselasyon işleminin bütün halinde incelenmesinin bu yolla mümkün olması karşısında tek bir dilekçe ile dava açılmasında 2577 sayılı Kanun’un 5. maddesine aykırı bir yön bulunmadığı...” Dan. 6. D. E.2015/9290, K.2016/336, 02.02.2016, (https://gayrimenkul.mevzuati.com/parselasyonda-birden-fazla-parsel-icin-tek-dilekce-ile-dava-acilabilir-mi/#_ftn1).

⁴² Sancakdar, *İdari Yargıda*, 227; Bader et. al., *Verwaltungsgerichtsordnung*, 385.

⁴³ Karakoç, Yusuf, *Vergi Yargılaması Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı (Ankara: Yetkin Yayınları, 2017), 224, 225. Dan. 4. D. E. 1989/1860, K. 1989/3185, 13.09.1989 kararında, bu dilekçelerde

Davacıların hak veya menfaatlere “iştirakleri”nin olması; idari işlem ya da işlemlerin ihlâl ettiği hak ve menfaatlerinin davacılar bakımından “aynı” veya “ortak” olması demektir.⁴⁴ Dolayısıyla kişisel hak veya menfaat dairesinin kesiştiği “ortak alan veya konu”lar, bu kapsamda görülebilirler.

Yasal hüküm, “hak veya menfaatlerde iştirak olması”ndan bahsettiğine göre; birisinin hakkını, diğersinin de menfaatini ihlâl eden tek bir işleme karşı da, tek dilekçe ile dava açabilme şartının oluştuğunun kabulü gerekir.

İdari yargıda yürütülebilir işlemi tesis eden ya da ortaya çıkan zararlardan sorumlu olan idari makamlar, dava dilekçesinde davalı olarak yer alacaklardır. Hatta idari yargı mercileri de, İYUK’un 15/1-c maddesinden hareketle, davada, başka idari makamları/mercileri, davalı olarak eklemek ya da yanlış hasım gösterme halinde davalıyı değiştirmek gibi ara kararları alabileceklerdir. Husumetin birden fazla davalıya yöneltilmiş olması; tek dilekçeyle dava açma hal ve şartları dışında kalmaktadır.

Yukarıda da değinildiği gibi, idari yargılama hukukumuzda farklı davalıların bir dilekçede gösterilmesini “sübjektif dava çokluğu” kapsamında görmek,⁴⁵ isabetli değildir.

---

davacıların tek adres göstermesinin zorunlu olduğuna hükmetmiştir. Fakat bu yönde yasal bir hüküm yoktur. Dolayısıyla tebligat masraflarının karşılanması kaydıyla farklı adreslerin gösterilmesinde bir sakınca olmadığı söylenebilir. (Karakoç, *Vergi Yargılaması Hukuku*, 224). Ancak, tebligatla birlikte sürenin tüm davacılar için farklı tarihlerde başlayıp farklı tarihlerde sona ermesinin, kanun yollarına başvurularda sorun olabileceği gibi noktalardan bakıldığında; tek adres gösterilmesi daha doğru görünmektedir.

⁴⁴ Derdiman, *İdarî Yargının Genel Esasları*, 105; Karakoç, *Vergi Yargılama Hukuku*, 223; Zabunoğlu, *İdare Hukuku*, 573.

⁴⁵ Bkz. Mike Wienbracke, *Verwaltungsprozessrecht*, 3. neu bearbeitete Auflage (Heidelberg: C.F.Müller GmbH, 2019), 76.

III. TEK DİLEKÇEYLE BİRDEN FAZLA DAVA AÇILABİLMESİNİN MADDİ VE ŞEKLİ ŞARTLARI

A. Maddi Şartlar

Davaların ön şartlar bakımından incelenmesi safhasında, dava konusunun ve/veya taleplerin belirsizliği ya da anlaşılabilirlikleri hallerinde, “dilekçe ret” kararları verilmektedir. Bunun gibi, dava dilekçesinde yer alan “davanın konusu” ile “talep neticesi”nde yer alan ifadelerinin bir birlerine zıt ya da çelişir olmamaları; dava dilekçesinde taleplerin açık ve somut olmaları gerekmektedir.

Bu doğrultuda:

1-) “Dava dilekçesinin; iptali istenilen ... konusunda tereddüte yol açmayacak şekilde istemler açık ve net şekilde belirtilmek suretiyle yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.”⁴⁶

2-) Dava dilekçesinden tüm işletmelerin mi yoksa tek işletmenin mi satılmasının iptalinin açıkça anlaşılabilmesi, dilekçe ret sebebi sayılmıştır.⁴⁷

B. Usule Müteallik Şartlar

1-) Tek dilekçe ile yapılabilecek başvuru ilk derece mahkemesi önünde açılan dava ile ilgilidir. İstinaf ya da temyizde yargı kararlarının tek dilekçeye konu edilmeleri

⁴⁶ Dan. 2. D. E. 2016/283, K. 2016/661, 11/02/2016, (<https://www.kararara.com>). “İstem açık ve net ortaya konulamadığı...” Dan. 8. D. E. 2015/14286, K. 2015/11142, 02.12.2015, nakleden: Hüseyin Bilgin, *İdari Davalar ve Çözüm Yolları* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2018), 315.

⁴⁷ Ankara 2. İdare Mahkemesi, E. 996/245, K. 96/285, 11.03.1996, nakleden: Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 910.

hukuka aykırı addedilebilmektedir.⁴⁸ Lâkin, kanaatimizce, İYUK'da aksine bir hüküm olmadığından; birden fazla istinaf veya temyiz başvurusunda, "yasal hal ve şartlar"a(İYUK,m.5) uygun tek dilekçeyle yapılan başvurular, esasa girerek karara bağlanmalıdırlar.⁴⁹ Bu kanaatimizi, tek dilekçe ile dava açılmasında güdülen usul ekonomisi amacının "kanun yolları"nda değişmediği; ve "kanun yolları"na başvurunun da "dava" olduğu hususları pekiştirmektedir.

2-) Tek dilekçeyle açılacak davalar, aynı mahkemenin görevi kapsamına girmelidir.⁵⁰

2a-) Aynı mahkemenin görev ve yetkisine girmeyen davalar, tek dilekçede dava konusu edilemezler.⁵¹

2b-) Emsal kararlarda,⁵² da belirtildiği üzere, dava dilekçelerinin ön şartlar bakımından denetimde (İYUK'un 14/3. maddesinde) sözü edilen "sıralama"da öncelik, "görev ve yetki"de olup; farklı yargı mercilerinin yetkili oldukları davaların aynı dilekçeyle açılmaları "dilekçe ret" sebebidir.

---

⁴⁸ Her ikisi de Danıştay 5. Dairesinde görülmüş olan davanın temyizi sürecinde "İYUK'un 48. Maddesine göre temyiz dilekçelerinin ayrı ayrı düzenlenmesi gerektiği gerekçesiyle dilekçe ret kararı verilmiştir. DİDDK. E.1994/37, K.1994/76, 28.01.1994, (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı).

⁴⁹ Benzer görüş: DİDDK. E.1994/37, K.1994/76, 28.01.1994, muhalefet şerhi, (Sinerji mevzuat ve İçtihat programı) muhalefet şerhi.

⁵⁰ Örneğin: DVDDK. E. 2019/527, K.2019/358, 12.06.2019, (Sinerji mevzuat ve İçtihat programı).

⁵¹ Derdiman, *İdari Yargının Genel Esasları*, 104; Dan. 2. D. E. 2008/5431, K. 2008/3408, 24.07.2008 bkz: Derdiman, *İdari Yargının Genel Esasları*, 104.

⁵² Dan. 2. D. E. 2008/5431, K. 2008/3408, 24.07.2008, (Derdiman, *İdari Yargının Genel Esasları*, 104). Aynı yönde: DVDDK. E. 2019/527, K. 2019/358, 12.06.2019, (Sinerji mevzuat ve İçtihat programı).

2c-) İşlem türü aynı olmayan; biri ya da birkaçı idari işlem türünde olmayan davalar, tek dilekçe ile açılmazlar.⁵³ Bun göre; biri adli diğeri idari yargıda görülecek davaların tek dilekçede açılmaları dilekçe ret sebebidir.⁵⁴

2d-) Danıştay, birden fazla davanın tek dilekçede açılabilmesi için, yalnız aynı yargı yerinin görevli olmasını değil; bu davaların temyiz yerlerinin de aynı olmasını aramaktadır. Dolayısıyla, örneğin:

- (1) Danıştay'ın farklı dairelerinde temyizi gereken;⁵⁵
- (2) Her birisi farklı idari yargı ilk derece, istinaf ya da temyiz mahkemelerinin görev ve yetkilerine giren;⁵⁶
- (3) Birisi vergi mahkemelerinin, diğeri idare mahkemelerinin görevlerine giren;⁵⁷

⁵³ Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 913; Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, 241

⁵⁴ Dan. 15. D. E. 2016/7777, K. 2016/4554, 06.09.2016; Dan. 15. D. E. 2015/10249, K. 2016/314, 28.01.2016, (Sinerji mevzuat ve İçtihat programı). Ayrıca bkz. Schoch et. al., *VwGO*, Rn. 4, 5.

⁵⁵ "Dava konusu damga vergisi ve noter harcı arasında hukuki bağıllık söz konusu olmadığı gibi, damga vergisi konusunda temyiz mercii, Danıştay 7. Dairesi olduğu halde, noter harcının Danıştay 9. Dairesinin görevine girmesi nedeniyle de her bir konu için ayrı ayrı dava açılması gerekir." Dan. 7. D. E. 1984/3374, K. 1985/490, 15.02.1985, nakleden: Alpaslan, *İdari Yargılama*, 2015. Aynı karar için bkz: Tan, *İdare Hukuku*, 1062.

⁵⁶ Dan. 11. D. E. 2016/2510, K. 2018/1112, 27.02.2018, (Sinerji mevzuat ve İçtihat programı). "...işleminden kaynaklanan uyumsuzluk temyiz ... il içi naklen atama işleminden kaynaklanan uyumsuzluk itiraz incelemesine tabi olduğundan, her iki işleme karşı tek dilekçe ile dava açılmasının hukuken (mümkün) olmaması nedeniyle..." Dan. 5. D. E. 2016/ 49732, K. 2019/4667, 11.09.2019, (Sinerji mevzuat ve İçtihat programı).

⁵⁷ Dan. 8. D. E. 2004/4249, K. 20015/2083, 03.05.2005, nakleden: Tan, *İdare Hukuku*, 1062. Aynı yönde: Dan. 10. D. E. 2016/1304, K. 2016/2057, 18.4.2016 (www.lexpara.com).

(4) Tek hâkimin karara bağlayacağı davalarla heyetin karara bağlaması gereken;⁵⁸

Davalar tek dilekçeyle açılmazlar.

3-) Davalıları farklı olan davalar da, tek dilekçede açılmazlar.⁵⁹ Dolayısıyla, davalılarından birisinin bile farklı olduğu davalar da tek dilekçede açılmayacaklardır.

4-) Dava açma süreleri aynı -ya da eşzamanlı- olmayan davaların, tek dilekçe ile açılmayacakları düşünülebilir. Ancak, bu yönde bir bağlayıcılıktan bahsetmek isabetli değildir.⁶⁰ Ancak süresi geçmiş bir dava, diğer davalarla birlikte, tek dilekçeyle açılmaz.⁶¹ Süresi geçen davaların tek başına açılmaları da, “davanın ‘süre’ den reddi”ni gerektirir.

IV. TEK DİLEKÇE İLE AÇILAN DAVALARDA DİLEKÇE RET KARARLARINA ÖRNEKLER

A. Objektif Dava Çokluğu

1-) Danıştay, birisi Danıştay’da, diğeri de idare mahkemesinde görülmesi gereken 2 ayrı uyuşmazlığın tek dilekçe ile dava edilmesini dilekçe ret sebebi saymıştır.⁶² Aşağıda

---

⁵⁸ Candan, *İdari Yargılama Usulü Kanunu*, 267, nakleden: Alpaslan, *İdari Yargılama*, 2015.

⁵⁹ Dan. 5. D. E. 1966/4161, K. 1966/4241, 15.10.1966, nakleden: Tan, 1063; Ayrıca bkz. Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 913; Çağlayan, *İdari Yargılama hukuku*, 241.

⁶⁰ Aksi görüş: Dava açma süreleri farklı olan davalarında birlikte ve tek dilekçeyle açılmayacağını, Anayasanın 37. maddesine dayandıran karşı oy yazısı. Bkz. DVDDK. E. 2017/682, K. 2018/5, 17.01.2018, (<https://barokart.com.tr>).

⁶¹ Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, 240; Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 913.

⁶² Örneğin: DVDDK. E. 2019/527, K. 2019/358, 12.06.2019, (Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı).

değınileceği üzere, birisi hakkında verilecek kararın diğerini etkileyeceđi⁶³ hallerde söz konusu edilen bağlantının burada dikkate alınmamış olduğu değerlendirilmektedir.

2-) Memurun:

2a-) Aylıksız izni sonlandırılarak göreve döndürülmesi ile;

2b-) İstifa etmesine ya da göreve dönmeme iradesine rağmen müstafi addedilmemesi;

İşlemlerine karşı, tek dilekçe ile açtığı iptal davasında; bu iki talep arasında yasal hükmün aradığı bağlılık ya da sebep-sonuç ilişkisi olmadığına hükmedilmiştir.⁶⁴

3-) Bir başka olayda, kamu görevine atanma isteği, müstafilik sebebiyle beklenmesi gereken yasal süre dolmadığından reddedilmiştir. Davacı hem atanma isteğinin, hem de bu ret işleminin sebebi olan müstafilik işleminin iptalini tek dilekçe ile birlikte istemiştir. Bunlarla ilgili olarak tek dilekçede birlikte açılan davada, olaylar arasında maddi veya hukuki bağ bulunmadığından bahisle dilekçenin reddine karar verilmiştir.⁶⁵

Halbuki yukarıda da değinildiği üzere, İYUK'un 5. maddesinden, bir işleme ön (dayanak) olan; bir işlem olmasaydı diğerinin de yapılmamış olacağı hallerde de "sebe-sonuç ilişkisi"nden ve/veya bunlar arasında "hukuki ya da maddi bağ"dan bahsedebilmek gerektiği düşünölmelidir.

4-) Yasal hükümde, tek dilekçe ile açılacak davaların aralarında maddi veya hukuki bağlardan birisinin bulunması

⁶³ Derdiman, *İdarî Yargının Genel Esasları*, 358; Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, 270; Yıldırım, *Türk İdarî Rejimi Dersleri*, 172.

⁶⁴ Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi, E. 2018/3072, K. 2019/658, 29.03.2019, (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı).

⁶⁵ Ankara 14. İdare Mahkemesi, E. 2012/1235, K. 2012/1090, 13.09.2012.

aranmışken; emsal içtihatlarda bunların birlikte bulunması gerektiğine;⁶⁶ ya da maddi veya hukuki bağlardan birisinin bulunmadığı hallerde tek dilekçe ile dava açılmayacağına⁶⁷ hükmedilmiştir. Halbuki, davalar arasında “sebepe ve sonuç ilişkisi”nin varlığının mutlaka hukuki ya da maddi bağın mevcudiyeti şartına bağlı olduğunun kabulü, İYUK’un böyle bir şart aramayan 5/1. maddesi hükmüne aykırı olacaktır.

B. Sübjektif Dava Çokluğu

“Birden fazla kişinin davalı idarece işe alınmalarına dair işleme karşı tek dilekçe ile dava açmalarının yasal olmadığı”ndan⁶⁸ bahisle; “dilekçenin reddi”ne hükmedilmiştir.

Burada, atama işlemlerinin aynı konuda ya da birbirlerini ilgilendiren; birinin çözümü diğerlerini de aynı yönde çözecek olup olmadıkları önemlidir. Birbirleriyle ilgili ya da biri hakkında verilecek kararın, diğeri için de verilmesinin gerekeceği davaların tek dilekçe ile açılmaları halinde “dilekçe ret” kararı verilmesi; belki de, ayrı dilekçelerle yeniden açılacak olan -birbirleri ile ilgili- davalarda, farklı kararlar verilmesine sebep olabilecektir.

C. Dava Dilekçesinde Konu ve Talep Çelişkisi ya da Anlaşmazlığı

Makul ve objektif bir bakışla; dava dilekçelerdeki talep ile konu bölümündeki içeriğin:

1-) Birbirleri ile zıt ya da çelişkili olduklarının görülmesi;

---

⁶⁶ Dan. 13. D. E. 2011/3899, K. 2011/5211, 22.11.2011, (DD., no. 129, 411-415 (Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, *İdari Yargı Mevzuatı*, Güncellenmiş 8. Baskı (Ankara: Seçkin yayınları, 2015), 372.

⁶⁷ Dan. 13. D. E. 2006/3942, K. 2007/5164, 24.09.2007; Yıldırım, *Türk İdarî Rejimi Dersleri*, 171.

⁶⁸ Dan. 12.D. E. 2005/1136, K. 2005/2921, 13.09.2005, (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı).

2-) Birbirleriyle uyumlu olduklarının açıkça ve tam anlaşılabilmesi;

Hallerinden birisinin varlığı, dilekçe ret sebepleri içinde görülmektedir.

Emsal bir kararda; “dava dilekçesindeki iptali istenilen yeterlik sınavları konusunda istemlerin, tereddüde yol açmayacak şekilde açık ve net şekilde belirtilmemiş olması”; dilekçe ret kararına gerekçe olarak gösterilmiştir.⁶⁹

Tek bir dava dilekçesinde bile:

1-) Davanın hangi konuyu; daha açık bir ifadeyle iptal ve tam yargı davalarından hangi dava türünü içerdiğinin;

2-) Davada talep edilenin ne olduğunun;⁷⁰

Açıkça yazılmamış olması dilekçe ret sebebi olarak görülmüştür.

Avukat olmayan kimse, kendisi ile ilgili tek dilekçe ile açtığı davada:

1-) İptal;

2-) Hukuki emekleri için avukatlık ücretine kıyasen ücret ödenmesi;

Taleplerini dile getirmiştir. Mahkeme, avukatlık ücreti ile ilgili kısmı, tam yargı davası kapsamında istenen tazminat olarak görmüş ve bu ücret miktarının net belirlenmesi gerektiği gerekçesi ile dilekçe ret kararı vermiştir.⁷¹

Avukatlar için istenen avukatlık ücreti, “Avukatlık Ücret Tarifesi”ne göre, Mahkemece belirlenmektedir. Mahkemece avukata emeği karşılığında ödenmesi öngörülen bu ücretin, aynı

⁶⁹ Dan. 2. D. E. 2016/283, K. 2016/661, 11/02/2016, (<https://www.kararara.com>).

⁷⁰ “İstem açık ve net ortaya konulamadığı...” Dan. 8. D. E. 2015/14286, K. 2015/11142, 02.12.2015, nakleden: Bilgin, *İdari Davalar ve Çözüm Yolları*, 315.

⁷¹ Ankara 16. İdare Mahkemesi, E. 2018/506, K. 2018/672, 16.03.2018.

emeği gösteren ve davasını avukatla takip etmeyen davacıya da ödenmesi; avukatlık ücretinin talep edilmese de hükmedilecek ücret olması ve bu ücret talep edildiğinde önceden bir harç yatırılmayışı, bu talebin tam yargı davası kapsamında algılanmasına kanaatimizce mani teşkil etmektedir.

Dolayısıyla, tazminat olarak düşünülemezken böyle bir talebi de içeren iptal davalarında, kanaatimizce, dilekçe ret kararı verilmeyip davanın esasına girilerek hüküm kurulmalıdır.

V. İYUK'UN 5. MADDESİNİN GENİŞ YORUMLANMASININ GEREKLİLİĞİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELER

A. Anayasal Hükümler Açısından

İdari yargıda tek dilekçeyle açılan davalarda, İYUK'un 5. maddesinin her bir somut duruma özgü anlamı ve uygulanması, bu hükmün "lâfzı ve ruhu" araştırılarak bulunmalıdır.

İdari yargı mercilerinin davanın (konumuzla ilgili) ön şartları bakımından denetimde, Anayasanın 37. maddesindeki doğal hâkim teminatını nazara aldıkları⁷² gözlenmektedir.

"Doğal hâkim ilkesi"; "kuruluşu ve uygulayacağı yasaları önceden belirli ve teminat sahibi hâkimlerden oluşan mahkemelerde yargılanma hakkını ifade eder."⁷³ "Hiçbir kimse, yetkisiz yargı mercileri önünde yargılanmayacaktır."⁷⁴ Doğal hâkim ilkesinin geçerliliği, sadece suç ya da cezai kapsama sınırlı tutulamaz. "Kapsama her türlü yargılama işinin girdiği kabul edilmelidir."⁷⁵ Buna göre, herhangi bir uyuşmazlığın, vukuundan sonra kurulan ya da görevlendirilen veya

⁷² Örneğin Dan. 7. D. E. 2005/5722, K. 2006/1099, 06.04.2006, nakleden: Alpaslan, *İdari Yargılama*, 2015.

⁷³ AYM, E. 1996/74, K. 1998/45, 01.07.1998, (anayasa.gov.tr).

⁷⁴ R. Cengiz Derdiman, *Anayasa Hukuku*, 3. Baskı (Bursa: Aktüel Yayınları, 2013), 250.

⁷⁵ Derdiman, *Anayasa Hukuku*, 250.

yetkilendirilen mahkemelerde yargılanmak, doğal hâkim ilkesine aykırı olacaktır.

Yasal şartların oluşmamasına rağmen, gerek davaların tek dilekçede açılmaları, gerekse ayrı dilekçelerle açılan davaların mahkemelerce birleştirilmeleri; uyuşmazlıkların kanunen tabii oldukları mahkemelerden başka mahkemelerde görülmesi sonucunu doğurur. Bu da doğal(=tabî) hâkim ilkesinin ihlali anlamına gelir. Görev ve yetkinin kamu düzeninden olması da bununla bağlantılı olarak nazara alınacak husustur.

Ancak şurası var ki; konumuzla ilgili dilekçelerin davanın ön şartları açısından incelenmesi sırasında, kamu düzeninin ve tabii hâkim güvencesinin gözetilmesi gerektiği kadar, ilgili diğer Anayasal hükümlerin de gözetilmesi gerekir. Çünkü Anayasa Mahkemesinin kararlarında da belirtildiği üzere;⁷⁶ Anayasal hükümlerin birbirleriyle göre eşit etki ve değerde olduklarını kabul zorunludur. Bu tespitten hareketle, Anayasal hükümlerin birbirleriyle uyumlu yorumlanarak uygulanmaları gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Bu bağlamda: Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim ve hukuki dinlenilme hakları ile usul ekonomisi prensipleri, tek dilekçe ile açılan dava çokluğunda gözetilmesi gereken diğer Anayasa hakları ve ilkeler arasında yer almaktadırlar. Bu Anayasal hakları ihlal eden yargılamalarda, istinaf ya da temyizde kararın kaldırılması ya da bozulması söz konusu olmaktadır.⁷⁷

---

⁷⁶ Örneğin: AYM, E. 1996/28, K. 1996/24, 26.06.1996, (anayasa.gov.tr).

⁷⁷ Örneğin hukuki dinlenilme hakkını tün yargılama sürecinde iddialar ulaşabilme, kısıtlanmadan savunma yapabilme gibi unsurları içine alan hukuki dinlenilme hakkına uyulmamış olması, kararın temyizde bozulma sebebi olacağına dair örnek karar: DVDDK. E. 2018/488, K. 2018/446, 21.06.2018, (Sinerji mevzuat ve İçtihat programı).

Kabul etmek gerekir ki bu hakların da diğer temel hakları işlevsiz kılacak şekilde geniş yorumlanması mümkün değildir.⁷⁸ Keza Anayasadaki (madde: 141/son) davaları en kısa zamanda, en az masrafla ve en adil şekilde sonuçlandırılmasını hedefleyen usul ekonomisi⁷⁹ ilkesine de, tabii hakim güvencesi, mahkemeye erişim veya hukuki dinlenilme hakkı gibi hak ve teminatları “işlevsiz kılacak şekilde” bir öncelik tanımamaz. Şu hale göre:

Tek dilekçe ile açılan davalarda “dilekçe ret” kararları verilip verilmemesinde, sadece tabii hâkim güvencesi değil; bununla birlikte adil yargılanma hakkı ve “usul ekonomisi”ne ilişkin Anayasal hükümlerin geçerliliğini sağlayacak “uyumlu bir denge” gözetilmelidir. Bu dengenin her bir somut duruma özgü olarak gözetilecek değişkenlere göre kurulması gereklidir. Bu denge kurulurken Anayasal ilkelerin birbirleri ile çatışmalarının ya da yarışmalarının, her bir somut duruma özgü objektif bakışla, kamu yararı ve kişi haklarının dengeli sınırlanması suretiyle giderilmesi söz konusu olmalıdır.

Bu kapsamda gözetilecek en önemli yorum kaidelerinden biri ve ilki, temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin hükümlerin dar yorumlanmasıdır.⁸⁰ Anayasanın temel hak ve hürriyetlerin

---

⁷⁸ AYM Birinci Bölüm, BB. 2013/3954, 26.02.2015, (anayasa.gov.tr); Dan. 5. D. E. 2017/7199, K.2019/6639, 23.12.2019, (Sinerji mevzuat ve İçtihat programı).

⁷⁹ Yargıda usul ekonomisi farklı yargılamada, zaman ve masraf açısından adil sonuca ulaşmada daha elverişli olan usul ve şekli seçmeyi gerektirir. Bu yönden, farklı yöntemlerin karşılaştırılması ve en avantajlı olanına bakılması gerekir. Dolayısıyla yasal bir usul kendi başına değil, başka avantajlı görünen yöntemlere göre daha avantajlıysa ekonomiktir. Beat Brändli, *Prozessökonomie im schweizerischen Recht –Grundlagen, bundesgerichtliche Rechtsprechung und Auswirkungen im schweizerischen Zivilprozess*, Dissertation der Universität St. Gallen, zur Erlangung der Würde eines Doktors der Rechtswissenschaft, (Bern: Stämpfli Publikationen AG · 2013), 31.

⁸⁰ R. Cengiz Derdiman, “İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulmasını Kısıtlayan Yasal Hükümler,” Hukuki Yaklaşım Sitesi, erişim tarihi: Ekim

sınırlandırılması ile ilgili 13. maddesinden, serbestliğin asıl, sınırlamanın istisna olduğu ortaya çıkmaktadır.⁸¹ Temel haklarla diğer anayasal hükümlerin çatışmasında belirsizliklerin, temel haklar lehine çözümü de gereklidir.⁸² Zaruri hallerde çatışan hakların ya da hükümlerin hangisinden vazgeçildiğinde daha az zarar doğacaksa ondan; ama mutlaka sadece ihtiyaç ölçüsünde vazgeçmek isabetli olacaktır.⁸³ Ayrıca, bir temel hakkın ya da teminatın Anayasadaki diğer temel hakları ve hükümleri işlevsiz kılacak derecede etkin kılınmayacağına kabulü de, yorumda zorunu bir durumdur. Bunun için de her bir temel hak ya da anayasal hükmün amacı ve koruma alanının nazara alınması gereklidir.⁸⁴

B. Geniş Yorumu Destekleyen Emsal İçtihatlar

“Dava çokluğu” halinde tek dilekçe ile dava açmanın amacı ve sebebi, kanaatimizce, birbirleri ile bağlantıları görülen

---

25, 2019, https://www.hukukiyaklasim.com/makaleler/idari-yargidai-yurutmenin-durdurulmasini-kisiltayan-yasal-hukumler/#_ftn29; Aynur Yongalık, “‘İstisnalar Dar Yorumlanırlar’ Kuralı ve Değerlendirilmesi,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 60, no. 1 (2011): 10; Derdiman, *Anayasa Hukuku*, 159.

⁸¹ Derdiman, *Anayasa Hukuku*, 159.

⁸² Volker Epping, *Grundrechte*, Vierte, aktualisierte und erweiterte Auflage (Berlin Heidelberg: Springer-Verlag, 2010), 33.

⁸³ Zaruri hallerde, çatışan hükümlerin daha az zararlı olanından vazgeçilmelidir. Sıfatı arızda esas olan ademdir(=yokluktur). Ali Haydar Efendi, *Şerh-i Mecelle*, Cilt. 1, Osmanlıca aslından çeviren: Reşit Gündoğdu ve Osman Erdem (İstanbul: Osmanlı Kitabevi, (tarihsiz)), 55, 56.

⁸⁴ Andreas Kley ve Hugo Vogt, “Das Problem der Grundrechtskonkurrenzen,” *Zurich Open Repository and Archive*, Year: 2008, 3, erişim tarihi: 18, 2017, https://www.ius.uzh.ch/dam/jcr:00000000-3d12-7c07-0000-00005c4e183c/Kley_Vogt_iusfull_2008V.pdf; Aynı yönde: Mustafa Erdoğan, *İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku*, Genişletilmiş 2. Baskı (Ankara: Orion Kitabevi Yayını 2011), 122, 123.

davaların birlikte görülmesini sağlamaktır. Bu usul “usul ekonomisi”ne de uygundur.⁸⁵ Emsal kararlara göre de,⁸⁶ tek dilekçe ile dava açılmasında amaç: “çözümleri ayrı emek gerektirmeyen idari uyuşmazlıkların aynı dava içerisinde görülmelerinin sağlanarak; gereksiz zaman israfı ile masrafın önlenmesi ve farklı kararların verilebilmesi riskinin ortadan kaldırılmasıdır.”

Bu kararlarda dile getirildiği gibi; yargı mercilerinin verdikleri dilekçe ret kararlarında; Anayasanın 37. maddesindeki tabii hâkim güvencesine dayanılmaktadır.⁸⁷

Kanunla belirlenmiş hallerde birbirleri ile bağlantılı davaların birleştirilerek görülmesi ise hukuka uygun ve bir anlamda Anayasanın 37. maddesine uyumlu bir durumdur.⁸⁸

Yukarıdaki izahatlardan da anlaşılacağı üzere tek dilekçe ile dava açarken yasal şartları, sırf şekilci bir açıdan değil;⁸⁹ geniş

---

⁸⁵ Melikşah Yasin, “İdari Yargıda Bağlantılı Davalar,” *E Akademi Hukuk Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, no. 60 (2017): no. 80, erişim tarihi: Mayıs 27, 2020, <http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=%DDAR%DD%20YARGIDA%20BA%DOLANTILI%20DAVALAR&kimlik=-1715152877&url=makaleler/myasin-2.htm>; Schoch et. al., *VwGO*, Rn. 7.

⁸⁶ Örneğin: DVDDK. E. 2019/527, K. 2019/358, 12.06.2019; Dan. 7. D. E. 2005/5722, K. 2006/1099, 06.04.2006, (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı). Ayrıca bu yönde bkz. DİBK. E. 2003/1, K. 2003/1, 22.5.2003, *Danıştay Kararlar Dergisi*, no. 3, 41-52, nakleden: Yasin, *İdari Yargıda*, no. 48.

⁸⁷ “Birden fazla idari işlemin aynı dilekçeyle idari davaya konu edilebilmesi için; bu durumun, kamu düzeni için öngörülen usul ve görev kurallarını ve bu kurallarla korunan ve Anayasa’nın 37’inci maddesinde öngörülen “kanuni hâkim ilkesini” ihlal ediyor olmaması da gereklidir.” Dan. 7. D. E. 2005/5722, K. 2006/1099, 06.04.2006, nakleden: Alpaslan, *İdari Yargılama*, 2015.

⁸⁸ Yasin, *İdari Yargıda*, no. 2.

⁸⁹ Gözübüyük ve Tan, *İdare Hukuku*, 908.

yorumlamak da gerekecektir.⁹⁰ Aynı dilekçeyle birden fazla dava açılmasında “dilekçe ret” kararları verilmesinde, yukarıda da söylendiği gibi; adil yargılanma hakkı veya usul ekonomisi ilkeleri göz ardı edilmemelidir.

Usul kurallarının katı yorumlanmaları, mahkemeye erişim haklarının ihlali kapsamında görülmektedir.⁹¹ Mahkemeye erişim hakkının özüne aykırı sınırlamalar kabul edilemeyeceği gibi, meşru amaca ve demokratik devletin gereklerine uygun olmayan sınırlamalar da kabul edilemez.⁹²

Usul kurallarının uygulanmalarında bir yandan, davanın hakkaniyetine hanel getirecek aşırı şekilcilikten diğer yandan da yasal hükümleri işlevsiz kılacak aşırı geniş yorumdan kaçınmak gerekmektedir.⁹³ “Mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi; kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir.”⁹⁴

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), “dava açmaya ilişkin usul koşullarının birden fazla yoruma neden olabilecek nitelikte ise, mahkemeye erişim hakkı kapsamında o yorumlardan birinin davayı açmak isteyen kişileri engelleyecek

---

⁹⁰ Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, 239.

⁹¹ Dan. 17. D. E. 2015/3370, K. 2015/4357, 27.10.2015, nakleden: Bilgin, *İdari Davalar ve Çözüm Yolları*, 313, 314; AİHM, 2. Daire BB. 36533/04, 14.10.2008, (<https://www.kararara.com>).

⁹² AİHM, 2. Daire BB: 36533/04, 14.10.2008, (<https://www.kararara.com>).

⁹³ Dan. 14. D. E. 2011/652, K. 2012/383, 06.02.2012, nakleden: Hüseyin Bilgin, *İdari Yargı İçin Avrupa İnsan Hakları Sözleşme Uygulama Rehberi* (Ankara: Adalet Yayınları, 2017), 143, 144.

⁹⁴ AYM Birinci Bölüm BB. 2016/1253, 21.03.2019, (anayasa.gov.tr).

şekilde katı bir şekilde kullanılmama veya söz konusu koşulların katı bir uygulamaya tabi olmaması gerektiğini ifade etmiştir.”⁹⁵

C. Geniş Yoruma Dayanak Olarak Görülebilecek Yasal Hükümler

1. “Davalarda Bağlantı” Hallerinin İYUK’un 5. Maddesine Uyarlılığı Ölçüsünde Nazara Alınması

a. İYUK’un, 5. Maddesinin Yorumunda 38/1 Maddenin Etkisi

İdari yargıda, İYUK’un 38/1. maddesine göre, aynı maddi ya da hukuki sebepten kaynaklanan ya da bir kimse hakkında verilecek hükmün diğer kişileri etkileyeceği davalar arasında “bağlantı”nın mevcut olduğu kabul edilmektedir.⁹⁶ Dolayısıyla birisi için verilecek kararın diğerlerini etkileyeceği davalar arasında da bağlantının kabul edilmesi gerektiği gibi; birinin diğeri olmadan incelenemeyeceği davalar arasında da bağlantı kabul edilmelidir.

Görüldüğü üzere, İYUK’un 5. maddesinde yer alan ve yukarıda anılan yasal şartlar, uyarlılıkları ölçüsünde İYUK’un 38/1. maddesindeki hal ve şartları kapsar şekilde yorumlamaya imkân vermektedirler. Doktrin ve yargı kararlarından, “bağlantı” için, davaların aynı mahkemenin görev ve yetkisine

---

⁹⁵ Dan. 5. D. E. 2013/9315, K. 2015/1859, 04.03.2015, (danıştay.gov.tr). Bu kararda değinildiği üzere “(AİHM), mahkemeye etkili erişim hakkını ‘hukukun üstünlüğü’ ilkesinin temel unsurlarından biri olarak kabul etmekte ve hukuki belirsizliklerin ya da uygulamadaki belirsizliklerin tarafların mahkemeye erişimine zarar verdiği durumlarda bu hakkın ihlal edildiğine karar vermektedir. (Geffre/Fransa, BB. 51307/99, 23.01.2003, § 34).”

⁹⁶ Derdiman, *İdarî Yargının Genel Esasları*, 358; Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, 270; Yıldırım, *Türk İdarî Rejimi Dersleri*, 172.

girmesi gibi bir kısım şartların, tek dilekçe ile açılacak davalarda aranan ve yukarıda dile getirilen maddi ve usulî şartlara uyarlılık gösterdikleri de anlaşılmaktadır.

Hatta tek dilekçe ile açılan birden fazla dava hakkında, bunların her birisinin farklı görevli ve yetkili yargı mercilerinde görülecek olması sebebiyle dilekçe ret kararı verilecek olmasına rağmen; bunların ayrı ayrı dilekçelerle açıldıklarında⁹⁷ aralarındaki bağlantıdan bahisle birleştirilmeleri de söz konusu olabilmektedir.⁹⁸ Bu durum, konumuzla ilgili olarak, dilekçelerin, İYUK'un 5. maddesinde yazılı şartların lâfzına uymadıkları gerekçesiyle reddedilmelerinden evvel, bir de aralarında birleştirmeyi gerektirecek bağlantı olup olmadığı bakımından incelenmelerini gerekli kılmaktadır.

Kaldı ki, İYUK'un 5. maddesi çerçevesinde tek dilekçeyle birden fazla dava açılması için, davaların farklı mahkemelerin görev ve yetkileri kapsamına girmemeleri gibi sırf içtihatlarla geliştirilmiş bir kısım şartların aksine; İYUK'un 38 ve devamı maddeleri, idare ve vergi mahkemeleri ya da biri Danıştayda diğer idare mahkemesinde görülmesi gereken davalar gibi davaların, aralarında bağlantı görülmesi halinde birleştirilmelerini gerekli kılmaktadır. Şu halde, idari yargı düzeni içinde cereyan edebilecek ve İYUK m. 5 kapsamına giren "dava çokluğu"nun, tek dilekçe konusu edilmesinin bu yönden yasal uyarlılık ölçüsünde mümkün olabileceği değerlendirilmelidir.

---

⁹⁷ Esasen, "Bağlantılı davalarda aralarında bağlantı bulunan davalar aynı dilekçe ile açılmış değildir." Sancakdar, İdari Yargıda, 256.

⁹⁸ Örneğin, Danıştay, birisi Danıştay'da, diğeri de idare mahkemesinde görülmesi gereken 2 ayrı uyuşmazlığın tek dilekçe ile dava edilmesini dilekçe ret sebebi saymak gerektiğine ilişkin muhalefet şerh yazılan davayı dilekçe ret kararı vermeden sonuçlandırmıştır. Dan. 5. D. E. 2009/373, K. 2011/3380, 20.06.2011, (Legalbank.net).

Diğer taraftan, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1/1. maddesinde yer alan ama genel bir hukuk ilkesi olan, “bir yasal hükmün lâfzı ve ruhu ile uygulanacağı” prensibi; İYUK’un 5. maddesinin aynı kanunun 38/1. maddesindeki hal ve şartlarla birlikte ve bunlara uyarlılığı ölçüsünde nazara alınmasını, “adil yargılanma” hakkı ve “usul ekonomisi” ilkesine de uygun hale getirmektedir. “Yorum” ile, uyuşmazlıktan evvel mevcut bir yasal hükmün anlamı ve geçerlilik kapsamı tespit edilmiş olduğundan; konumuzla ilgili olarak önerdiğimiz geniş yorum, Anayasanın 37. maddesini de gözetmiş, hatta bu hükme de işlerlik kazandırmış olacaktır.

Kaldı ki birden fazla davanın ayrı mahkemede tek başına açılacak olması halinde bile; bunlar hakkında, aralarında “bağlantı” varsa birleştirme kararı verilmesi gerekeceği yukarıda açıklanmıştır. Birisi için verilecek kararın diğerini etkileyecek olması ya da birisinin, diğeri olmaksızın incelenemeyeceği davaları birleştirmek, adalet için de gerekli olacaktır.⁹⁹ Aksi hal, yukarıdaki esasla göre bir biriyle bağlantılı sayılabilecek davalarda, birbirlerine uyumlu adil ve isabetli karar verilmesine olumsuz tesir edebilecektir.

Bu birleştirme iptal davalarının objektifliği ilkesine de uygundur. İYUK’un 5. maddesinde öngörülen tek dilekçe ile dava açabilme hal ve şartlarının, birleştirilebilecek davaların tek dilekçe ile açılmalarına da imkân verecek şekilde “geniş

---

⁹⁹ Bu kapsamda bakıldığında, ikisi de temyiz aşamasında olan davaların birleştirildiği de vakidir: Dan. 5. D. E.1994/6416, K.1997/210, 30.1.1997 kararında ise, ikisi de temyiz aşamasında olan ve aralarında bağlantı bulunan davaların birleştirilmesine kendisini yetkili görmüş ve bağlantıdan bahisle kararı yetkili olarak belirlediği idare mahkemesine göndermiştir. *Danıştay Dergisi*, no. 94, 359-362, nakleden: Yasin, *İdari Yargıda*, no. 24, aynı karar için bkz: Derdiman, *İdari Yargının Genel Esasları*, 361.

yorum"u¹⁰⁰ yönünde içtihatların hukuka aykırı oldukları söylenemez.

İYUK'taki(m.5) "objektif ya da sübjektif dava çokluğu"ndan dolayı tek dilekçeyle dava açılmasını gerektiren davaların, bağlantılı davaların bir türlerini oluşturdukları¹⁰¹ gözetildiğinde; bağlantılı davaların tespitinde İYUK'un 5. maddesinin de nazara alınması gerekeceği¹⁰² sonucuna varılabilir. Ayrı ayrı açılmakla birlikte bağlantı sebebiyle birleştirilmek istenmesiyle güdülen amacın, bunları birlikte görmeyi gerektirdiği¹⁰³ gibi, tek dilekçe ile birden fazla dava açılmasına imkân verilmesindeki amaçların da bunların birlikte görülmelerini gerektirdiği söylenebilir. Dolayısıyla her iki usulün güttüğü amaç ve sonuç arasında benzerlik de bulunmaktadır.

Aralarında İYUK'un 38/1. maddesinde sözü edilen şekilde bağlantı bulunan davaların tek dilekçe ile açılmaları halinde; davaya, bunların bağlantı yönünden incelenmeleri ve birleştirilmeleri prosedürüne gerek kalmadan devam edilmiş olacaktır. Aksi hal yargılamanın, "usul ekonomisi" ilkesine aykırı şekilde uzamasına da sebep olabilecektir.

Diğer taraftan, aynı dilekçeyle açılan davaların, birbirleri ile ilgili görülmemeleri halinde, -bu davalarda esasa girilmiş olsa

¹⁰⁰ Doktrinde de maddi ve hukuki bağı geniş yorumlamak gereğine ilişkin olarak bkz. Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, 239.

¹⁰¹ Celal Karavelioğlu, *İdarî Yargılama Usulü Kanunu*, Cilt. 2, 5. Baskı (Kayseri: 2001), 1499.

¹⁰² Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, 238; Kâzım Yenice ve Yüksel Esin, *Açıklamalı-İçtihatlı-Notlu İdari Yargılama Usulü* (Ankara: Arisan Matbaacılık, 1983), 685.

¹⁰³ Davaların, aralarında bağlantı bulunduğu bahisle birleştirilmiş olmalarının bunların birlikte görülmelerinin aksi bir düşünce, birleştirmenin amacına elverişli değildir. Nitekim, yasal hükümlerde bu yöndeki boşluğa rağmen Dan. 5. D. E. 1986/1133, 07.10.1986 bunların birlikte görülmeleri gerektiğine ilişkin karar vermiştir. Tan, *İdare Hukuku*, 1069.

bile-, ayrıştırılmalarına, {6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa [HMK'ya (m. 45-48)] bağlı kalmaksızın,¹⁰⁴} işin tabiatı icabı karar verilmesi mümkün olacaktır. Anlaşılacağı üzere, İYUK'da, tek dilekçeyle birlikte açılan davalarda esasa girildikten sonra, dilekçe ret kararının verilmesi gibi bir usul öngörülmemiştir. Bu sebeple tek seçenek, bağlantılı görülmemeyen davalar hakkında ayrıştırma kararı verilerek devam edilmesidir.¹⁰⁵ Nitekim, emsal bir karar, tek dilekçeyle açılan birden fazla davada, esasa girildikten sonra bunların farklı yetkili mahkemelerde görülmeleri gerektiğinin anlaşılması halinde ayrıştırılması gerektiğine işaret etmektedir.¹⁰⁶

Nihayetinde, sağlıklı yargılama ve doğru çözüm bakımından birbirleri arasında ilgi bulunan davaların birlikte açılmaları yerindedir.¹⁰⁷ Türk idari yargı sisteminde [-yer almayan "pilot karar" ya da (Federal Alman İdari Mahkemeler Kanununun 93a/1 maddesinde değinilen) "model dava" yöntemine benzemese de-], aynı konu ve sebebe bağlı işlemler için aynı nitelikte kararlar verme gerekliliği; bu nitelikteki davaların birleştirilmesini gerektirmeli ve hatta imkan varsa önceden tek dilekçe ile açılmalarına imkan vermelidir.

b. Objektif Dava Çokluğuna Özgü Durum ve Örnek İctihatlar

Her bir davanın diğerini etkileyeceği; bu davalardan birisi incelenirken diğerinin de nazara alınmasının gerekeceği davalar için; bunlar hakkında verilecek kararların farklı içerik ve hükümler içermemiş olmaları gibi sebepler, bunların tek

---

¹⁰⁴ Tan, *İdare Hukuku*, 1069.

¹⁰⁵ Derdiman, *İdarî Yargının Genel Esasları*, 105, 106.

¹⁰⁶ Dan. 2. D. E. 2008/5431, K. 2008/3408, 24.07.2008, nakleden: Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *İdari Yargı Mevzuatı*, 371.

¹⁰⁷ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, 238.

dilekçeyle açılmalarına gerekli kılmaktadırlar.¹⁰⁸ Bu, yukarıda da değinildiği üzere, aralarında İYUK'un 38/1. maddesinde şekilde bağlantı görülen davaların tek dilekçeyle açılmasını mümkün kılacak bir yorumu gerekli kılmış olmaktadır. Bizce, bu sebeplerle aralarında bağlantı bulunan davalar da İYUK'un 5. maddesine uyarlılık ölçüsünde tek dilekçe ile açılabilir.¹⁰⁹

Emsal bir kısım kararlarda; örneğin:

1-) Danıştay, biri hakkında verilecek kararın, diğerine tesir edilecek mahiyette olan davaların birleştirilebileceğini kabul etmiştir.¹¹⁰

2-) Amacı dışında taşıma işinde kullandığından dolayı sürücüsüne ve sahibine para cezası kesilmesi ve aracı trafikten geçici süreyle men etme işlemlerine karşı tek dilekçe ile açılan davada; -muhalefet şerhinde davacıların menfaat ilişkileri ayrı ve aralarında hukuki veya maddi bir bağ bulunmadığı dile getirilse de-; dilekçeyi reddetmeyip de davayı esastan karara bağlayan yerel mahkeme kararı, istinafta oy çokluğuyla onanmıştır.¹¹¹

3-) Memurun "maaşının eksik ödenmesi, raporlu olduğu süreyi kapsayacak şekilde ücretsiz izninin idarece resen uzatılmasına ilişkin işlemde kaynaklandığından; dava konusu işlemler arasında sebep-sonuç ilişkisi bulunduğu"¹¹² kabul edilmelidir.

¹⁰⁸ Aynı yönde: Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, 270; Yıldırım, *Türk İdâri Rejimi Dersleri*, 172.

¹⁰⁹ Derdiman, *İdari Yargının Genel Esasları*, 105.

¹¹⁰ DİBK. E.1949/528, K.1950/270, 18.5.1951, Danıştay Kararlar Dergisi, no. 50-53, 51, nakleden: Yasin, *İdari Yargıda*, no. 8.

¹¹¹ İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 8. İdari Dava Dairesi, E. 2017/768, K. 2017/880, 31.05.2017, (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı).

¹¹² Dan. 12. D. E. 2012/4577, K. 2012/5649, 03.10.2012, (Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı).

c. Sübjektif Dava Çokluğuna Özgü Durum ve Örnek İctihatlar

Birden fazla davacıyı ilgilendiren tek işlem ya da konuda bunların menfaat ya da haklarının aynı ya da benzer olmaları halinde, tek dilekçeyle açılan davalara bakılmalıdır. Kaldı ki emsal bir karar, bir konuda hakları ortak olan kişilerin zorunlu dava arkadaşı olduklarını ve davaya sonradan katılmış olsalar bile, bunların davacı olarak aynı dava kapsamında kabul edilmeleri gerektiğine hükmetmiştir.¹¹³

Bir başka emsal de, kurum yöneticiliklerine yapılan tüm atamaların iptali talebini zımnın reddeden idari işleme karşı tek dilekçeyle açılan davada dilekçe ret kararı vermeyip, bu davayı tek bir işleme karşı açılan dava olarak görmüştür.¹¹⁴

D. Dava Dilekçesinin “Anlaşılabilirliğinden Maksat”a İlişkin Değerlendirme

İYUK, konuya ilişkin olarak tek dilekçe ile dava açılmasında öngörülen yasal hal ve şartlar içinde, dava dilekçesinde anlaşılabilirlik gibi hususları saymamıştır. Ancak bir dilekçenin hangi konuyu ve talebi içerdiği açıkça belli olmazsa, davanın ne olduğu, hangi konuları ve talepleri kapsadığı anlaşılabilir. İşte davaya, dilekçe ret kararı verilmeden devam edilmesi, dava dilekçelerinin bu yönlerden anlaşılabilir olmalarına bağlıdır.

---

¹¹³ “Mirasçı sıfatıyla müteveffa ... dan kalan mallara iştirak halinde malik oldukları, buna göre davacıların iştirak halinde mülkiyet kuralları gereği zorunlu dava arkadaşı olduğu, bu nedenle birinin süresinde yaptığı başvurunun sonradan davacı olarak dosyaya dahil olanlar için de aynı mal varlığına ilişkin ayrı başvuruları olmamak koşuluyla geçerli ve süresinde kabul edilmesi gerektiği açıktır.” Dan. 15. D. E. 2015/5364, K. 2018/5298, 29.05.2018, (Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı); Sancakdar, İdari Yargıda, 252.

¹¹⁴ DİDDK. E. 2014/5600, K. 2015/5509, 23.12.2015, (Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı).

Dava dilekçesindeki karmaşıklık gibi sebeplerle dilekçe ret kararlarının verilmesi; dava dilekçesinde yer alan konu ve talep kısmındaki ifadelerdeki; anlaşılabilirlik, karmaşıklık, çelişki ya da bunlardan birisindeki ifadenin diğesinde yer almayışı halleriyle sınırlı olmalıdır. Dava dilekçesinin açıklama, sebep veya delillerin ileri sürüldüğü kısımlarındaki çelişki, karmaşıklık ya da eksiklikler, ön şartlar bakımından dilekçe ret sebebi olarak görülmemelidirler.

Dilekçelerde, konu ve talep kısmındaki izahatlar, ne isteniyorsa o konuda ve o taleple sınırlı olmalı ve başka türlü anlaşılmayacak şekilde açık yazılmalıdır. Bu noktada, davanın konu kısmında değinilmeyen, ama talepte yazılan “dava harç ve masraflarının ve avukatlık ücretinin davalı idareye yüklenmesi” talebi dilekçe ret kararı verilmesini gerektirmez. Çünkü bu talep, yapılmasa da mahkeme tarafından verilecek kararda resen nazara alınacak husustur.

E. İYUK’un 12. Maddesinin Kendine Özgün Durumu

İYUK’un 12. maddesinde, bir idari işlemin iptaliyle bu işlemde doğan zararların tazmin edilmesinin birlikte istenebileceği¹¹⁵ hüküm altına alınmıştır. Bu durum, bir iptal davası ile iptali talep edilen idari işlemde doğan zararların tazmini taleplerinin tek dilekçede birlikte dava konusu edilebilecekleri anlamına gelmektedir.

İYUK’un 14. ve 15. maddelerinde, davanın ön artlar bakımından incelenmesi bakımından kapsamın, konumuzla ilgili olarak, sadece 3. ve 5. madde ile sınırlı tutulduğu görülmektedir.

---

¹¹⁵ Birden çok idari işleme karşı tek dilekçeyle dava açılması, usul ve şartlara uygun olmak kaydıyla, iptal ve tam yargısı davası gibi farklı dava türleri için söz konusu olabilir. Bader et. al., *Verwaltungsgerichtsordnung*, 219.

Ancak, İYUK'un 12. maddesinde öngörülen "birlikte dava açma hal ve şartları"na uygun olmayan dilekçeler, İYUK'un 5. maddesine istinaden reddedilmektedirler.¹¹⁶ Birlikte açılan ama anılan 12. maddeye uymayan davaların her birisi; diğeri ile bağl(antılı)ı olmadığı sürece ayrı dava olarak görülecektir. Tek dilekçeyle birlikte açılan davaların, İYUK'un 5. maddesine uymadıkları sonucuna varıldığında "dilekçe ret" kararı verilecektir.

Bu durum, anılan 5. maddenin kapsamını belirlerken, bu hükmün gözettiği amaca göre geniş yorumlanabileceğini de anlatmış olmaktadır.

VI. DİLEKÇE RET KARARI VERİLEN DAVALARIN TEKRAR AÇILMALARI

A. Genel Kural: Davaların Aynı Mahkemede Ayrı Dilekçelerle Açılması

Başta belirtmek gerekir ki; idari yargıda açılacak tüm davalarda dilekçelerin İYUK'un öncelikle 3. maddesindeki uygunluk şartlarını taşımaları gerekmektedir. İYUK'Un 3. ve 5. maddelerindeki hal ve şartlara aykırılıktan bahisle verilen "dilekçe ret" kararları sonrasında, davaların tekrar ve bu kararların tebliğ tarihi esas alınarak işleyecek 30 gün içinde tekrar açılmaları mümkün olabilecektir. Bu dilekçe ret kararlarında, davaların 30 gün içinde eksiklikleri giderilerek yeniden açılabilmesi belirtilmelidir.¹¹⁷ Kararda, yeniden açılacak davaların, dilekçe ret kararı veren mahkemeye hitaben yazılacak dava dilekçesiyle açılacakları de yazılmalıdır.

"Dilekçe ret kararları"nda, davanın esas numarasından başka karar numarası da verilmektedir. Bu hal, davanın anılan

---

¹¹⁶ Örneğin: Ankara 16. İdare Mahkemesi, E. 2018/506, K. 2018/672, 16.03.2018.

¹¹⁷ Kalabalık, *İdari Yargılama Usulü Hukuku*, 273.

30 gün içinde açılmazlarsa sonuçlandırıldığı anlamına da gelmektedir.

Dava çokluğu hallerinde tek dilekçeyle açılan davalarda verilen dilekçe ret kararından sonra, yeniden açılan her bir dava için, evvelce ödenmişse ayrıca bir harç ödenmez.

Yeniden açılacak dava dilekçelerinin de ön şartlar bakımından, denetlenmesi gerekecektir. Süresi içinde açılacak yeni davalarda aynı eksikliklerin mevcut oldukları görüldüğünde ise, dava reddedilecektir.

B. Davaların Yeniden Açılmamaları

1. “Dilekçe Ret” Kararından Sonra Genelde Uygulanan Usul: Yeniden Dava Açma

Açılmış bir davada “dilekçenin reddi” halinde dava yeniden aynı yargı mercii önünde, dilekçedeki ret sebebi olarak gösterilen eksiklikler giderilerek yeniden açılır.

İYUK’da “dilekçenin reddi” kararlarına karşı, bu yöntemden başka yöntem öngörülmemiştir. Dolayısıyla dilekçe ret kararlarına karşı, -istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına değil-; aynı yargı merciine yeniden dava açmak şeklinde başvurulabilir.

“Dilekçe ret” kararı “davanın reddi” kararından farklıdır. “Davanın reddi”nde ise dava; nihai kararla sonlandırılış olur. Bu durumda yasal usul ve şartlara göre, ancak istinaf ve temyiz kanun yollarına başvuru yapılabilir.

“Dilekçe ret” kararında, davanın aldığı esas numarasından başka, karar numarası da gösterilir. Sonradan yeniden açılacak davaya da, evvelkinden farklı olarak, sıradaki yeni bir esas numarası verilir. Yeniden açılan davaya ilişkin nihai kararda “karar numarası” da, “esas numarası” gibi yenidir.

2. Dilekçe Ret Konusu Olan Davaların Tekrar Açılmaları Zorunlu Mudur?

Dilekçe ret kararına konu olan davalardan birini veya birkaçını, -30 günlük yasal süresi içinde- yeniden açmak ya da açmamak diye bir mecburiyetten bahsedilemez. Çünkü, yasal olarak, 30 gün içinde tekrar açılmayan her bir davanın yaptırımını bunun “açılmamış sayılması” olacaktır.¹¹⁸

Bu durum, daha evvel tek dilekçeyle açılan birden fazla davadan birinin veya birkaçının açılmaması halinde; eksiklikleri giderilerek –ayrı veya aynı dilekçelerle- yeniden açılan diğer davaların reddedilemeyeceği anlamına gelmektedir. Aksi hal, doğal hakim güvencesine ve adil yargılanma hakkının unsurlarından olan mahkemeye erişim ve hukuki dinlenilme haklarına aykırı olduğu gibi, kişi hak ve hürriyetlerine de aykırı olarak görülebilecektir.

Nitekim, mahkemelerin, “dilekçe ret” kararlarına esas numarasından başka karar numarası da vermeleri, bunları, ara karar olmaktan çıkarmakta; sadece süresi içinde açılmayan dava için nihai karar niteliğine dönüştürmektedir.

Dilekçe ret kararı verilen davalardan yalnız birini ya da birkaçını veya tümünü açmayı ya da açmamayı yasaklayan yasal bir hüküm yoktur.

Danıştay’ın emsal kararlarında da, bu şekildeki davaların her birinin ayrı ayrı açılmasında muhtar(≈serbest) olduğu belirtilmiştir.¹¹⁹

¹¹⁸ Yıldırım, *Türk İdârî Rejimi Dersleri*, 260.

¹¹⁹ Örneğin: DİDDK. E.1962/543, K. 1966/669, 20.05.1966; Dan. 12. D. E. 1969/3489, K. 1969/1801, 11.11.1969, nakleden: Yüksel Esin ve Erol Dündar, *Danıştay’da Açılacak Tazminat Davaları Birinci Kitap: Usul* (Ankara: Balkanoğlu Matbaacılık, 1971), 257-259.

Dilekçe ret kararından sonra birlikte açılan davalardan tümünün değil de, yalnızca birisinin ya da birkaçının yeniden açıldığı davalarda, Mahkemeler açılan davaları ön şartlar bakımından kabul edip davanın “esas”ına girmektedirler.¹²⁰

Keza, birden fazla kişinin tek dilekçeyle dava açması hallerinde dilekçe ret kararları sonrasında da, süresi içinde her bir kişinin dava açmakta ya da açmamakta serbest olduğuna dair örnek kararlar da bulunmaktadır.¹²¹ Dolayısıyla, birden fazla davacının tümünün değil de birinin ya da birkaçının yeniden açtığı davalar da; ön şartları bakımından herhangi bir eksiklikleri yoksa; -bir ya da birkaç davacının davasını yenilemediğinden bahisle reddedilmeyecekler-; “esas”tan karara bağlanacaklardır.

3. Yeniden Açılmayan Davanın Hukuki Sonuçları

Süresi içinde tekrar açılmayan davalara ilişkin “davanın açılmamış sayılmasına” dair karar; davanın doğrudan, mahkemesince nihai karara bağlanmış olması anlamına gelecektir. Konumuzla ilgili davalarda, dilekçe ret kararından sonra davanın yeniden açılmaması; eşdeyişle “dilekçenin yenilenmemesi halinde, yargılama giderinin davacı üzerinde bırakılmasına,”¹²² karar verilecektir.

Dolayısıyla dilekçe ret kararına konu davalardan tekrar açılmayacak olanlara ilişkin olarak; başvuru, ilâm ve karar harcı ve konu kapsamındaki diğer harçlar ile dava masraflarının davacıya yüklenmesi gerekecektir.¹²³

---

¹²⁰ Örneğin: Ankara 16. İdare Mahkemesi, E. 2018/506, K. 2018/672, 16.03.2018 kararında, tek dilekçede açılan davalardan birisi yeniden açılmıştır. Mahkeme, açılan davada yeni bir esas numarası vermiş ve davanın “esas”ına girmiştir.

¹²¹ Örneğin: Dan. 12. D. E. 2005/1136, K. 2005/2921, 13.9.2005, (Sinerji Mevzuat ve İçtihat programı).

¹²² Dan. 2. D. E. 2016/283, K. 2016/661, 11/02/2016, (<https://www.kararara.com>).

¹²³ Sancakdar, *İdari Yargıda*, 267.

SONUÇ

İdari yargıda, birden fazla davanın tek dilekçe ile açılabilmesi ya da birden fazla davacının tek dilekçe ile dava açabilmesi mümkündür. Buna ilişkin “yasal şartlar” İdari Yargılama Usulü Kanununun (İYUK’un) 5. maddesinde öngörülmüştür.

Anayasanın 37. maddesindeki “tabiî (=doğal) hâkim teminatı”, davaya, görevli ve yetkili olduğu olay ya da uyuşmazlığın ortaya çıktığı tarihten evvel belirlenmiş yargı merciinde bakılmasını öngörmektedir. Bu yönden İYUK’un 5. maddesindeki usul ve şartlara aykırı dilekçeler hakkında, tabi hâkim teminatının ihlal edilmemesi bakımından, aynı kanunun 14. ve 15/1-d maddesi gereğince “dilekçe ret” kararı verilir. Bu aynı zamanda görev ve yetkinin kamu düzeninden oluşunun da bir gereğidir.

Buna karşılık, birden fazla idari işlemin tek dilekçeyle dava edilmesinin ya da birden fazla davacının tek dilekçeyle açtıkları davalar hakkında İYUK’un 5. maddesine aykırılıklarından bahisle dilekçe ret kararı verilmesinden evvel; İYUK’un 38/1. maddesinde öngörülen “bağlantı hal ve şartları”nın da, uyarılıkları ölçüsünde nazara alınmaları kanaatimizi belirtmek isteriz. Buna göre, İYUK’un 5. maddesinin amaca uygun geniş yorumu halinde, aynı kanunun 38/1. maddesindeki hal ve şartlara uygun olduğu görülen “tek dilekçe ile açılan davalar” hakkında “dilekçe ret” kararı verilmesi yerine; bu davaların “esas”a girilerek nihai karara bağlanmaları mümkün olabilecektir.

“Kanunların ‘lâfızları ve ruhları’ ile uygulanacakları”, sadece 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1/1. maddesinde yer alan hüküm değil; tabiatı icabı hukukun genel ilkesi kabul edilmelidir. Diğer taraftan, Anayasal hükümlerin her birisinin diğeri ile eşit etki ve değerde oldukları; bu nedenle birbirleri ile yarışan ya da çatışan normların hiçbirini bertaraf etmeyecek

şekilde uygun yorum zorunludur. Dolayısıyla, yukarıda dile getirdiğimiz kanaatimiz, Anayasanın, davaların en az masrafla, en kısa zamanda ve en adil bir şekilde hükme bağlanmasını öngören 141/son; mahkemeye erişim ve hukuki dinlenilme haklarını kapsayan adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddelerine işlevsellik kazandırdığı kadar, Anayasanın anılan 37. maddesine de uygundur.

Tek dilekçe ile açılan birden fazla dava, dilekçe ret kararı verilirse bu kararın tebliğ tarihi esas alınarak işleyecek 30 gün içinde aynı mahkemede eksiklikleri giderilerek yeniden açılabilir. Bu şekilde yeniden açılan davalara daha evvel ödenmişse ayrıca harç ödenmez.

Dilekçe ret kararına konu edilen davaların tümünün yeniden açılması diye bir zorunluluk söz konusu olamaz. Bu davalardan hiçbirisi de açılmayabilir. Çünkü yeniden açılan davaların yeni bir esas numarası alması ve bu davanın kendisinin ön şartlar bakımından eksiği yoksa esastan görülmeye başlanmaları söz konusudur. Diğer taraftan, yasal süresi içinde yeniden açılmayan davalarla ilgili olarak yalnızca yeniden açılmayan dava ile sınırlı olmak üzere “davanın açılmamış sayılmasına” karar verilir.

Yeniden açılmayan ya da açıldıktan sonra aynı eksiklikleri görüldüğünden davanın reddi kararının verildiği davalarda, dava harç ve masrafları ve varsa avukarlık ücreti davacıya yükletilmiş olur.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar, etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author declared that this study has received no financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not required.

KAYNAKÇA

- Akyılmaz, Bahtiyar, Murat Sezginer ve Cemil Kaya. *İdari Yargı Mevzuatı*. Güncellenmiş 8. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınları, 2015.
- Akyılmaz, Bahtiyar, Murat Sezginer ve Cemil Kaya. *İdari Yargılama Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi 2018.
- Ali Haydar Efendi. *Şerh-i Mecelle*. Cilt: 1, Osmanlıca aslından çeviren: Reşit Gündoğdu ve Osman Erdem. İstanbul: Osmanlı Kitabevi, (tarihsiz).
- Alpaslan, Gaye. "İdari Yargılama Usulünde Tek Dilekçe İle Dava Açılabilir Durumlar." Hukuki Haber. Erişim Tarihi: Nisan 24, 2020. <https://www.hukukihaber.net/idari-yargilama-usulunde-tek-dilekce-ile-dava-acilabilecek-durumlar-makale,4367.html>.
- Bader, Johann, Michael Funke-Kaiser, Jörg von Albedyll und Thomas Stuhlfauth. *Verwaltungsgerichtsordnung*. 5. Auflage. Heidelberg, München, Landsberg, Frechen, Hamburg: C.F.Müller Verlag GmbH, 2011.
- Bilgin, Hüseyin. *İdari Yargı İçin Avrupa İnsan Hakları Sözleşme Uygulama Rehberi*. Ankara: Adalet Yayınları, 2017.
- Bilgin, Hüseyin. *İdari Davalar ve Çözüm Yolları*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2018.
- Brändli, Beat. *Prozessökonomie im schweizerischen Recht – Grundlagen, bundesgerichtliche Rechtsprechung und Auswirkungen im schweizerischen Zivilprozess*, Dissertation der Universität St. Gallen, zur Erlangung der Würde eines Doktors der Rechtswissenschaft, Bern: Stämpfli Publikationen AG · 2013.
- Candan, Turgut. *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu*. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2005.
- Coşkun, Sabri, Müjgan Karyağdı. *İdari Yargılama Usulü, Örnek İçtihatlar-Yorumlar*. Ankara: Seçkin yayınları, 2001.

- Çağlayan, Ramazan. *İdarî Yargılama Hukuku*. 7. Güncellenmiş Baskı. Ankara: Seçkin Yayınları, 2015.
- Derdiman, R. Cengiz. *Anayasa Hukuku*. 3. Baskı. Bursa: Aktüel Yayınları, 2013.
- Derdiman, R. Cengiz. *İdarî Yargının Genel Esasları*. 3. Baskı. Bursa: Aktüel Yayınları, 2014.
- Derdiman, R. Cengiz. "İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulmasını Kısıtlayan Yasal Hükümler." Hukuki Yaklaşım Sitesi. Erişim Tarihi: Ekim 25, 2019, https://www.hukukiyaklasim.com/makaleler/idari-yargida-yurutmenin-durdurulmasini-kisitlayan-yasal-hukumler/#_ftn29.
- "Die Anfechtungsklage." Erişim Tarihi: Nisan 19, 2020. http://www.al-online.de/fileadmin/userfolders/downloads/pdf/leseproben/Leseprobe_%C3%96ffR_-_Anfechtungsklage__Oktober_2014_.pdf.
- Epping, Volker. *Grundrechte*. Vierte, aktualisierte und erweiterte Auflage. Berlin Heidelberg: Springer-Verlag, 2010.
- Erdoğan, Mustafa. *İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku*. Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara: Orion Kitabevi Yayını, 2011.
- Ergen, Cafer. *İdarî Yargılama Usulü Kanunu Şerhi*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2008.
- Esin, Yüksel, Erol Dündar. *Danıştay'da Açılacak Tazminat Davaları Birinci Kitap: Usul*. Ankara: Balkanoğlu Matbaacılık Ltd Şti, 1971.
- Gözübüyük, A. Şeref, Turgut Tan. *İdare Hukuku-II, İdari Yargılama Hukuku*. Güncelleştirilmiş 6. Bası. Ankara: Turhan Kitabevi, 2013.
- Işıklar, Celal. "İdari Yargıda Derdestlik." *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, no. 1 (2012): 63-106.
- Kalabalık, Halil. *İdari yargılama Usulü Hukuku*. Genişletilmiş ve Güncellenmiş 10. Baskı. Konya: Sayram Yayınları, 2016.

- Karakoç, Yusuf. *Vergi Yargılaması Hukuku*. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 4. Baskı. Ankara: Yetkin yayınları, 2017.
- Karavelioğlu, Celal. *İdarî Yargılama Usulü Kanunu*. Cilt: II. 5. Baskı. Kayseri: 2001.
- Kley, Andreas, ve Hugo Vogt. "Das Problem der Grundrechtskonkurrenzen." *Zurich Open Repository and Archive*, 2008. Erişim Tarihi: Eylül 18, 2017. https://www.ius.uzh.ch/dam/jcr:00000000-3d12-7c07-0000-00005c4e183c/Kley_Vogt_iusfull_2008V.pdf.
- Lorenz, Dieter. *Verwaltungsprozessrecht*. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag GmbH, 2000.
- Odyakmaz, Zehra, Ümit Kaymak ve İsmail Ercan. *İdari Yargı*. 2. Baskı. İstanbul: 2007.
- Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özeker. *Medenî Usul Hukuku*. 12. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2011.
- Polat, Metin. "İdari Yargıda Aynı Dilekçe İle Dava Açılabilir Haller." *Hukuki Haber*. Erişim Tarihi: Nisan 24, 2020. https://www.hukukihaber.net/idari-yargida-ayni-dilekce-ile-dava-acilabilecek-haller-makale,6996.html#_ftnref1.
- Sancakdar, Oğuz. "İdari Yargıda 'Tek Dilekçe ile Dava Açma' (Karşılaştırmalı Hukuki Analiz)." *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, no. 2 (2007): 223-269.
- Schenke, Wolf-Rüdiger. *Verwaltungsprozessrecht*. 16. Neu bearbeitete Auflage. Heidelberg: C. F. Müller, GmbH 2019.
- Schoch, Friedrich, Jens-Peter Schneider, Wolfgang Bier und Jost Pietzcker. 37. EL Juli 2019, *VwGO*. Quelle: beck-online; Kopie von İstanbul Üniversitesi (25.04.2020) § 44 Rn. 4, 5, 7.
- Tan, Turgut. *İdare Hukuku*. 2. Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi, 2013.
- Wienbracke, Mike. *Verwaltungsprozessrecht*. 3. neu bearbeitete Auflage. Heidelberg: C.F.Müller GmbH, 2019.

- Yasin, Melikşah. "İdari Yargıda Bağlantılı Davalar." *E Akademi Hukuk Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*, no. 60 (2017). <http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=%DDAR%DD%20YARGIDA%20BA%D0LANTILI%20DAVALAR&kimlik=-1715152877&url=makaleler/myasin-2.htm>.
- Yenice, Kâzım, Yüksel Esin. *Açıklamalı-İçtihatlı-Notlu İdari Yargılama Usulü*. Ankara: Arısan Matbaacılık, 1983.
- Yıldırım, Ramazan. *Türk İdârî Rejimi Dersleri, (İdârî Yargılama Hukuku)*. Cilt. 3. Ed. Selam Sacit Boz ve Mehmet Fatih Gürkan. Konya: Mimoza Yayınları, 2015.
- Yongalık, Aynur. "'İstisnalar Dar Yorumlanırlar' Kuralı ve Değerlendirilmesi." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 60, no. 1 (2011): 1-15.
- Zabunoğlu, Yahya Kazım. *İdare Hukuku*. Cilt 2. Ankara: Yetkin Yayınları, 2012.